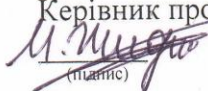

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра психології (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи
 М. Є. Жидко
(підпис) (ініціали та прізвище)

«31» серпня 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Методологічні і теоретичні проблеми психології
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і найменування галузі знань)

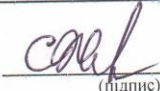
Спеціальність: 053 Психологія
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Психологія
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2021 рік

Робоча програма Методологічні і теоретичні проблеми психології
(назва дисципліни)
для студентів за спеціальністю 053 Психологія
освітньою програмою Психологія
«30» серпня 2021 р., – 11 с.
Розробник Жарікова С.Б., доц. каф. 704, к. психол. н.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання) (підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри психології
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри к. психол. н., доц.
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Ю. І. Гулий
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» (шифр і найменування) Спеціальність <u>053 «Психологія»</u> (код і найменування) Освітня програма <u>«Психологія»</u> (найменування) Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Обов’язкова
Модулів – 1		Навчальний рік:
Змістовних модулів – 3		2021/2022
Індивідуальне науково-дослідне завдання - не передбачене планом		Семестр
Денна форма навчання: загальна кількість годин – 48/135		6-й
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3, самостійної роботи студента – 5,4		Лекції
		32 год.
		Практичні, семінарські
		16 год.
		Лабораторні
	-	
	Самостійна робота	
	87 год.	
	Вид контролю:	модульний контроль, іспит

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 48/87.

*Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину залежно від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів світоглядної основи теоретичної та практичної діяльності майбутнього психолога на основі забезпечення їх методологічною та теоретичною грамотністю у процесі засвоєння знань з курсу та систематизації і узагальнення наявних у них професійних знань.

Завдання: сформувати розуміння структури та принципів методології психології, рівнів методологічного знання, основних етапів становлення предмету психології та основних її категорій; вміння рефлексувати основний концептуальний апарат різних напрямків психології її предмет, визначати ключові проблеми психології, побудувати цілісну картину психологічного знання.

Результати навчання: вміти здійснювати пошук інформації з різних джерел, аналізувати інформацію професійного спрямування, логічно, доступно формулювати свою думку; обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки; оволодіти системою знань про функції методології психології, основні її принципи, категоріальну сітку, ключові проблеми; розвинути навички рефлексивного мислення, підвищити рівень професійної самосвідомості; відповідально ставитися до професійного навчання та саморозвитку.

Міждисциплінарні зв'язки – загальна психологія, психологія особистості, експериментальна психологія, практична психологія, методика викладання психології.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль №1. Основні уявлення про методологію науки

Тема 1. Поняття про методологію.

Основні підходи до визначення методології. Структура методології. Рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно науковий. Специфіка психологічного знання.

Тема 2. Функції методології.

Місце і роль методології у сучасній психології. Поняття роз'яснювального принципу у психології. Функції методології: каталізація пізнання, організація і структурування наукового знання, евристична, світоглядна, нормативного припису. Типи методології науки. Принципи організації пізнання в постмодерні: принцип різомі, критика абсолютизму розуму, критика класичної протиставленості суб'єкта і об'єкта, критика принципу функціональності, конструктивізм і наративність, поліфонія голосів і відмова від наукового монізму, органічності.

Тема 3. Методологія як рефлексія предмета психології.

Поняття про предмет психології. Історичні типи предмета психології, етапи становлення предмета психології: душа, свідомість, несвідоме, поведінка, діяльність і т.п. Предмет психології у різних напрямках психології.

Тема 4. Методологія як рефлексія категоріальної сітки психології.

Категорії та їх місце у психології. Категорія психіки. Категорія свідомості діяльності. Категорія особистості. Категорія спілкування. Структура діяльності у психології. Діяльнісний монізм у психології. Діяльність як пояснювальний принцип і парадигма. Виведення психологічних реалій з трансформацій діяльності. Діалектика внутрішнього і зовнішнього у русі діяльності. Московська і ленінградська школи у психології.

Змістовний модуль №2. Методологічні принципи психології

Тема 1. Основні принципи психології.

Принцип детермінізму, принцип системності, принцип розвитку – три основні пояснювальні принципи в психології. Додаткові принципи в психології: єдність свідомості та діяльності, принцип системно-діяльнісного підходу, принцип взаємодії зовнішніх і внутрішніх умов, принцип цілісності та ін.

Тема 2. Системний підхід в психології.

Різні розуміння системного підходу в психології. Системний підхід як поліфакторна модель. Концепція інтегральної індивідуальності В.С. Мерліна як реалізація поліфакторної моделі системного підходу. Системний підхід як аналіз за одиницями, а не за елементами. Поняття системоутворюючого фактора. Діалектика абстрактного і конкретного в «Капіталі» К. Маркса. Функціональна інтегральна системна якість. Особистість – як інтегральна системна якість. Теорія вкладів в інших.

Змістовний модуль №3. Дискусії як спосіб обговорення методологічних проблем

Тема 1. Біосоціальна проблема людини.

Співвідношення біологічного і соціального у психіці людини. Проблема тіла в європейській культурі і психології. Синдром Гаспара-Хаузера. Трансформація інтимності. Сексуальність, любов і еротизм у сучасних суспільствах. Тілесно-орієнтована психотерапія як елемент європейського психологічного знання. Проблема гендера, співвідношення статі та гендера.

Тема 2. Основні моделі людини в психології.

Модель людини у різних напрямках психології. Людина ринкова, людина-локатор, людина-робінзон, людина, що познає, людина, відчуває, людина, що діє, людина аутентична, людина-дитина і т.п. Характеристика кожної моделі людини. Проблема істинності/неправди в оцінках моделей людини.

Тема 3. Аналіз теоретичної, практичної та прикладної психології.

Порівняльний аналіз теоретичної, практичної та прикладної психології. Визначення основних функцій методологічного знання в науці та науковій практиці.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Основні уявлення про методологію науки						
Тема 1. Поняття про методологію	11	2	1			8
Тема 2. Функції методології	11	2	1			8
Тема 3. Методологія як рефлексія предмета психології	12	2	2			8
Тема 4. Методологія як рефлексія категоріальної сітки психології	12	2	2			8
Разом за змістовим модулем 1	46	8	6			32
Змістовий модуль 2. Методологічні принципи психології						
Тема 1. Основні принципи психології	14	4	2			8
Тема 2. Системний підхід у психології	16	4	2			10
Разом за змістовим модулем 2	30	8	4			18
Змістовний модуль 3. Дискусії як спосіб обговорення методологічних проблем						
Тема 1. Біосоціальна проблема людини	20	6	2			12
Тема 2. Основні моделі людини у психології	20	6	2			12
Тема 3. Аналіз теоретичної, практичної та прикладної психології.	19	4	2			13
Разом за змістовим модулем 3	59	16	6			37
Усього годин	135	32	16			87

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про методологію	1
2	Функції методології	1
3	Методологія як рефлексія предмета психології	2
4	Методологія як рефлексія категоріальної сітки психології	2
5	Основні принципи психології	2
6	Системний підхід у психології	2
7	Біосоціальна проблема людини	2
8	Основні моделі людини у психології	2
9.	Аналіз теоретичної, практичної та прикладної психології	2

6. Теми практичних занять

Не передбачено навчальним планом.

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про методологію	8
2	Функції методології	8
3	Методологія як рефлексія предмета психології	8
4	Методологія як рефлексія категоріальної сітки психології	8
5	Основні принципи психології	8
6	Системний підхід у психології	10
7	Біосоціальна проблема людини	12
8	Основні моделі людини у психології	12
9	Аналіз теоретичної, практичної та прикладної психології	13

9. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

10. Методи навчання

Програмою передбачено наступні методи навчання:

1) **лекції**, спрямовані на засвоєння теоретичних уявлень методології і теорії психології;

2) **семінарські заняття**, спрямовані на розвиток пізнавальних здібностей, самостійності мислення і творчої активності студентів за рахунок роботи з різними інформаційними джерелами (конспекти лекцій, навчальні та методичні посібники, монографії, наукові статті (теоретичні, експериментальні, методичні, описові, оглядові та ін.), електронні ресурси тощо) та колективних формі співпраці студентів під керівництвом викладача (дискусія, «мозковий штурм», інтерактивна гра, робота з документацією тощо);

3) **самостійна робота**, яка передбачає підготовку студентів до лекцій шляхом самостійного ведення плану-конспекту (або реферування).

4) **консультація** – форма індивідуальної роботи студента із викладачем, спрямована на вирішення труднощів, які виникли під час вивчення лекційного матеріалу та самостійної роботи, або за наявності бажання студента отримати більш поглиблене знання стосовно предмету навчальної дисципліни.

5) **контрольна робота** – виконується письмово та уявляє собою відповідь на питання, які демонструють уміння використовувати теоретичні положення вивчаємої дисципліни.

11. Методи контролю

Поточний контроль в межах відповідного модулю включає в себе якісне та своєчасно здане на перевірку викладачу письмову частину завдання, що винесене на практичне заняття; участь студента в обговорюванні питань на заняттях;

Модульна контрольна робота проводиться по завершенню вивчення

відповідної частини теоретичного матеріалу навчального курсу. Представляє собою тестові завдання без передбачених варіантів відповіді.

Семестровий підсумковий контроль. Студент допускається до семестрового контролю з навчальної дисципліни, якщо він виконав умови допуску, визначені даною робочою навчальною програмою. Семестровий підсумковий контроль з навчальної дисципліни проводиться у формі іспиту.

Іспит проводиться у письмовій формі: два завдання – питання з тематики змістових модулів; два завдання – практичне завдання, яке дозволяє оцінити здібності застосовувати набуті теоретичні знання при вирішенні практичних задач; тестові завдання.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0 ... 1	4	0 ... 4
Робота на семінарських заняттях	1 ... 2	3	3 ... 6
Модульний контроль	16...18	1	16 ... 18
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0 ... 1	4	0 ... 4
Робота на семінарських заняттях	1 ... 2	2	2 ... 4
Модульний контроль	16 ... 18	1	16 ... 18
Змістовний модуль 3			
Робота на лекціях	0 ... 1	18	0 ... 18
Робота на семінарських заняттях	2 ... 3	3	6 ... 9
Модульний контроль	17 ... 19	1	17 ... 19
Усього за семестр			60...100

Семестровий контроль - іспит, проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів. Білет до іспиту складається з 4 завдань: 3 теоретичні питання (по 25 балів кожне), 1 практичне завдання (25 балів).

12.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

1. Система знань про теоретико-методологічні основи психології - найважливіші вихідні теоретичні положення, позиції, категорії та їх суть, що покладаються в основу побудови психологічного дослідження та інтерпретації його результатів;
2. Аналіз когнітивного, соціально-психологічного та історичного векторів розвитку психології;

3. Провідні методологічні орієнтації, підходи і методологування;
4. Провідні парадигми, парадигмальні підходи і методологеми класичних і неklasичних напрямків психології;
5. Побудову наукових теорій, висунення гіпотез та їх перевірки при дослідженні;

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

1. Аналізувати зміст робіт з методології науки та методології і теорії психології;
2. Розкривати суть основних понять та теоретичних положень, що вивчаються;
3. Користуватися основними психологічними категоріями та поняттями;
4. Пояснювати та використовувати основні принципи психологічної науки;
5. Пояснювати теоретико-методологічні положення, використовуючи набуті раніше знання з психології, добирати адекватні приклади тощо;
6. Працювати з літературними джерелами з психології: здійснювати інформаційний пошук, аналізувати теоретичний матеріал і здійснювати його узагальнення, формулювати висновки.

12.3. Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Своєчасно надані результати всіх самостійних завдань без критичних помилок. При виконанні модульних контрольних робіт без принципових помилок виконано не менш ніж 50% від загальної кількості питань. Виявляються знання щодо змісту основного навчального матеріалу в обсязі, потрібному для майбутньої роботи за професією. Спостерігається часткове виконання передбачених програмою завдань, ознайомлення з частиною рекомендованої основної психологічної літератури з дисципліни. Під час доповідей, відповідей на семінарському занятті, екзамені допускаються суттєві помилки, але простежується здатність усунути їх за допомогою викладача.

Добре (75-89). Своєчасно надані результати всіх самостійних завдань (допущені помилки не носять принципового характеру). При виконанні модульних контрольних робіт без принципових помилок виконано не менш ніж 75% від загальної кількості питань. Виявляється повне знання навчального матеріалу, що стає опорою для успішного виконання передбачених програмою завдань. Засвоєно рекомендовану основну психологічну літературу з дисципліни. Мають місце системні знання, здатність до їх самостійного поповнення та оновлення під час подальшої професійної діяльності. Одночасно, при виконанні завдань практичного спрямування допускаються несуттєві неточності, помилки, які студент узмозі виправити самостійно.

Відмінно (90-100). Своєчасно надані результати всіх самостійних завдань без жодної помилки. При виконанні модульних контрольних робіт без принципових помилок виконано не менш ніж 95% від загальної кількості питань. Виявляються усебічні, системні та глибокі знання щодо теоретичного матеріалу навчальної дисципліни, вміння застосовувати їх при розв'язанні практичних завдань. Вільно виконуються передбачені програмою завдання, має місце добра обізнаність щодо основної та додаткової психологічної літератури з дисципліни. Засвоєно взаємозв'язок основних категорій і понять, усвідомлено значення

наукових знань для організації психологічного дослідження та вони творчо використовуються їх під час розв'язання ситуаційних завдань.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

НМК з дисципліни:

- Робоча програма
- Плани семінарських занять з дисципліни «Методологічні і теоретичні проблеми психології» та методичні вказівки щодо самостійної підготовки до них;
- Підручники, навчальні посібники;
- Питання до контрольних заходів;
- Індивідуальне завдання;
- Каталоги інформаційних ресурсів

14. Рекомендована література

Базова

1. Альбуханова К.О. Методологічне значення категорії суб'єкта для сучасної психології / К.О. Альбуханова // Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В.О. Татенка. – К.: Либідь, 2006. – 360 с.
2. Баскаков А.Я. Методология научного исследования: Учеб. пособие для студентов вузов. / А.Я. Баскаков, Н.В. Туленков. – Межрегион. акад. упр. персоналом. – 2-е изд, испр. – К.: МАУП, 2004. – 213 с.
3. Василюк Ф.Е. Методологический анализ в психологии / Ф.Е. Василюк. – М.: Смысл, 2003. – 240 с.
4. Корнилова Т.В. Методологические основы психологии / Т.В. Корнилова, С.Д. Смирнов. – СПб.: Питер, 2006. – 320 с.
5. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень : Навч. посібник. / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2006. – 204 с.
6. Пілюшенко В.Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч.посібник / В.Л. Пілюшенко. –К.: Лібра, 2004. – 343 с.
7. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології : навч.-метод. посіб. / В.В. Рибалка. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 204 с.
8. Савчин Мирослав. Методології психології: монографія / Мирослав Савчин. – К.: Академвидав, 2013. – 224 с.

9. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень. Підручник. / Д.М. Стеченко. – К., Знання, 2007. – 317 с.
10. Теория и методология психологии (Постнеклассическая перспектива) / отв. ред. А.Л. Журавлев, А.В. Юревич. – М.: Вид-во «Институт психологии РАН», 2007. – 528 с.
11. Фурман А.В. Ідея професійного методологування : монографія / А.В. Фурман. – Ялта; Тернопіль : Економічна думка, 2008. – 205 с.
12. Цюцюра С.В. Методологія, методика та інформаційні технології наукових досліджень / С.В. Цюцюра. – К.: КНУБА, 2004. – 43 с.
13. Шкарабура М.Г. Методологія і методика наукових досліджень: Навч. посібник / М.Г. Шкарабура. – Черкаси: Відлуння – Плюс, 2004. – 79 с.
14. Щедровицкий Г.П. Психология и методология / Г.П. Щедровицкий. – М.: Путь, 2004. – 466 с.

Допоміжна

1. Аллахвердов В.М. Предмет психологии сквозь призму единой теории психологии / В.М. Аллахвердов // Методология и история психологии. – 2006. – № 1. – С. 100-104.
2. Балл Г.А. «Психология» методологии: радиогуманистический взгляд / Г.А. Балл // Вопросы психологии. – 2011. – № 2. – С. 3-13.
3. Гусельцева М.С. Методологические кризисы и типы рациональности в психологии / М.С. Гусельцева // Вопросы психологии. – 2006. – № 1. – С. 3-154.
4. Методологические основы психологии: хрестоматия; учебно-методический комплекс / авторы и составители С.Ю. Манухина, А.Н. Занковский. – М., Изд. центр ЕАОИ, 2009. – 152 с.
5. Мигаль В.Д. Теорія і методи наукової творчості: Навч. посібник. / В.Д. Мигаль. – Х.: ІНЖЕК, 2007. – 423 с.
6. Щербакова І.М. Навчальна програма курсу «Методологічні та теоретичні проблеми психології». Для студентів спеціальності «Практична психологія» / І.М. Щербакова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. – 18 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського - nbuv.gov.ua
2. Бібліотека Університету - http://library.khai.edu/library/page_lib.php
3. Електронна бібліотека koob.ru.
4. [13. psychology.net.ru](http://13.psychology.net.ru)
5. [14. www.psychology.ru](http://14.www.psychology.ru)
6. [15. www.psylib.ru](http://15.www.psylib.ru)